

УДК 811.111'373.235

Хавкіна О. М.¹, Холоста О. В.²

¹ канд. філол. наук, доц. НУ «Запорізька політехніка»

² студ. гр. ГФ-312 НУ «Запорізька політехніка»

КСЕНОФОБИЯ У ЛІНГВІСТИЦІ

Ксенофобія – термін, який використовується для опису страху, ненависті або нетерпимості до людей або речей, які сприймаються як чужі або незнайомі. Вона може бути спрямована на людей з іншою культурою, мовою, релігією, представників інших національностей, рас, соціальних груп тощо [4, с. 542].

Ксенофобія розглядається як поняття, протилежне толерантності; це – явище, що виявляється в нетерпимості, неприйнятті, ненависті до «чужого», «чужорідного». Форми прояву ксенофобії містять відданість крайнім поглядам, що закликають до радикальних вчинків, дискримінації, сегрегації та депортації, расизму і насильства [1, с. 16]. Усередині суспільства виникає все більше соціальних груп, з якими людина намагається себе ідентифікувати, тобто визначити свою приналежність у категоріях «ми» / «вони», відокремити себе від «інших». А що більше зростають ієрархії всередині структури суспільства, то більше виникає нерівностей за різними ознаками [1, с. 19].

Метою даного дослідження є аналіз проявів мовної ксенофобії, її природи, причин та впливу на комунікацію.

Одним із конкретних проявів лінгвістичної ксенофобії є використання назв національностей в якості описових іменників, у висловах, в яких такі націоніми пов'язуються з певними негативними асоціаціями. Розглянемо, які асоціації викликають певні англomовні вирази, в яких використовуються націоніми *French* та *Dutch*.

Французи – національність, найбільше пов'язана в уявленні британців зі статевою сферою. Англійська мова налічує велику кількість виразів із сексуальним підтекстом, і значний їх відсоток пов'язаний із французами. Наведемо приклади таких виразів (деякі з них є сленгізмами або відносяться до табуйованої лексики): *French letter* / *French tickler* – презерватив, *French postcards* – порнографічні малюнки, *French vice* – сексуальні зловживання; порушення закону, злочини, скоєні на сексуальному ґрунті, *French disease* / *French pox* – сіфіліс, венерична хвороба, *French kiss* – глибокий поцілунок. Сюди можна віднести і фразу, якою просять вибачення за провокативні або образливі висловлювання, часто з сексуальним підтекстом – *Excuse my French*, яка вживається в англійській мові з кінця XIX століття [3, с. 210].

Голландці – ще одна нація, неприязне ставлення до якої проявляється у численних англійських виразах, багато з яких є образливими: *Dutch courage* – фальшива або тимчасова мужність, отримана через вживання алкоголю; *Dutch bargain* – одностороння угода (зазвичай укладається під час випивки, «на п'яну голову»); *Dutch feast* / *Dutch party* – вечірка, вечеря, під час яких господар напивається раніше гостей; *Dutch concert* – п'яний галас, *Dutch talent* – сумнівний талант, який скоріше пов'язаний із застосуванням грубої фізичної сили, ніж з розумом [3, с. 211].

У XVII столітті голландці були суперниками англійців у комерційній та військовій сферах. Неповага і презирство, з якими другі ставилися до перших у той час, породило цілий ряд антиголландських

виразів. Лише деякі з цих ранніх принизливих виразів збереглися в повсякденному вживанні сьогодні та є нейтральними, не ксенофобними: *to go Dutch / to pay Dutch* – коли кожен платить за себе.

Ксенофобія не є чимось унікальним для англійської мови. Так, іспанці на нісенітницю говорять «щось, мовлене грецькою мовою, а у французів є вираз *It's all Hebrew*» на позначення чогось незрозумілого. Німці називають британців *island monkeys*. К. Барідж вважає лінгвістичні насмішки такого роду міжнародною розвагою [3, с. 211].

Міжнаціональні конфлікти належать до найбільш складно розв'язуваних. Як свідчать історія і сучасність, у більшості поліетнічних країн міжнаціональні зіткнення за своїми масштабами, тривалістю та інтенсивністю значно перевершують інші типи соціальних конфліктів. Незалежно від походження, тривалості, масштабів, соціального напруження – усі етнонаціональні конфлікти мають одну загальну природу [2, с. 133].

Отже, ксенофобія, як страх, ненависть чи нетерпимість до інших, виявляється в різних мовах світу та має серйозний вплив на міжнаціональні відносини. Аналіз лінгвістичних аспектів цього явища, зокрема використання назв національностей як описових іменників, свідчить про його широке поширення. Дослідження прояву ксенофобії у мовах світу через різнорівневі мовні одиниці може сприяти глибшому розумінню природи цього явища і пошуку шляхів вирішення таких конфліктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гринчак А. А.. Протидія расизму, ксенофобії та екстремізму [Текст] / А. А. Гринчак. – Харків : ФОП Голембовська О. О., 2018. – 248 с.
2. Етнонаціональні конфлікти [Текст] / Г. Ю. Васильєв, Л. М. Герасіна, Н. П. Осіпова та ін. ; за ред. Л. М. Герасіної, М. І. Панова // Конфліктологія : підруч. для вузів. М-во освіти і науки України; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. – Харків : Право, 2002. – С. 133–149.
3. BurrIDGE K. Blooming English. Observations on the roots, cultivation and hybrids of the English language [Text] / K. BurrIDGE. – Cambridge : Cambridge University Press, 2005. – 242 p.
4. Dovidio J. F. The SAGE Handbook of Prejudice, Stereotyping and Discrimination [Text] / J. F. Dovidio, M. Hewstone, P. Glick, V. M. Esses. – London : SAGE Publications Ltd, 2010. – 542 p.